

Колісник Ірина Володимирівна,
учитель-методист, учитель української мови й літератури
Тернопільського технічного ліцею
Тернопільської міської ради Тернопільської області

ЕФЕКТИВНИЙ КОНТЕНТ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ ДЛЯ ЗДІЙСНЕННЯ ФОРМУВАЛЬНОГО ОЦІНЮВАННЯ

У навчанні учнів української літератури важливо системно застосовувати як підсумкове (традиційне), так і формувальне (інноваційне) оцінювання. Формувальне оцінювання – це особливий вид оцінювання, який має функції оцінювання для навчання і оцінювання як навчання. Формувальне оцінювання спрямоване на відстеження особистісного розвитку учнів, опанування ними навчального досвіду як основи компетентності.

Проблему оновлення підходів до оцінювання на уроках української літератури, зокрема застосування практик формуального оцінювання, порушено у працях А. Фасолі. Наголошуючи на необхідності оцінювання не лише предметних знань, а й ключових компетентностей, учений зауважував: «Окрім зовнішньої форми (контрольне оцінювання: компетентнісно зорієнтовані завдання, тести), функціонує внутрішнє (формувальне) оцінювання: есей, папка успіху (портфоліо), само- і взаємооцінювання, словесне оцінювання. Розширюється шкала оцінювання: а) узвичаєна бальна система; б) рівень сформованості (високий, достатній, середній, низький); в) частота вияву певної ознаки (завжди, часто, інколи, ніколи). Якщо для визначення сформованості предметних і загальнонавчальних знань і вмінь застосовуємо бальну систему, то для досвіду діяльності й ціннісних орієнтацій – індикатори сформованості: рівень, частота вияву певної якості. Наголошуючи важливість формування вмінь самооцінювання, відзначимо доконечну потребу дати учневі інструмент для здійснення такої діяльності. Це можуть бути есей, аркуш само- і взаємооцінювання, анкета» [3, с. 14 – 15].

Цікаві форми для здійснення само- і взаємооцінювання пропонує В. Уліщенко. Учена підкреслює, що «учитель має ознайомити учнів з критеріями, що відповідають певним балам (це можуть бути інформаційні картки). Наприклад, під час дискусії відповіді не всіх учнів були оцінені викладачем. Це може бути підставою для того, щоб школярі, які залишилися без оцінки, але відчувають потребу в ній, виступили з пропозицією самооцінки. Для уникнення можливості занижити або завищити бали слово має надаватися і опонентам» [2, с. 140].

У Тернопільському технічному ліцеї упровадження формувального оцінювання передбачає:

- систематичне інформування про правила, процедури та критерії оцінювання досягнень ліцеїстів;
- спрямування системи оцінювання ліцеїстів не на відтворення знань, а на вміння застосовувати їх на практиці;
- відстеження динаміки навчальних досягнень учнів, дослідження адаптації новоприбулих ліцеїстів
- розвиток в учнів почуття відповідальності за результати власної освітньої діяльності;
- дотримання принципів академічної доброчесності.

Завданнями формувального оцінювання визначено:

- формулювання об'єктивних і зрозумілих для учнів навчальних цілей;
- забезпечення ефективного зворотного зв'язку;
- забезпечення активної участі учнів у процесі пізнання;
- ознайомлення учасників освітнього процесу з критеріями оцінювання
- корегування спільно з учнями підходів до навчання з урахуванням результатів оцінювання.

Для розвитку критичного мислення в процесі роботи над художнім текстом застосовую прийоми «РАФТ», «INSERT» .

Прийом «РАФТ». Учні продумують свій спосіб створення нового тексту за допомогою таблиці РАФТ: учень обирає роль, вирішує, кому призначатиметься його текст, вибирає форму і тему.

R – ROLE (РОЛЬ)	A – AUDIENCE (АУДИТОРІЯ)	F-FORMA (ФОРМАТ)	T-TOPIC (ТЕМА)
Для визначення ролі треба подумати, хто може розкривати цю тему	Обмірковування того, кому може бути призначений даний текст	Вибір жанру, форми нового тексту	Вибір теми, визначення того, про що буде текст, які основні ідеї, думки будуть в ньому розкриті

Прийом «INSERT» це:

- ✓ I – interactive (інтерактивна)
- ✓ N – noting (пізнавальна)
- ✓ S – system for (система для)
- ✓ E – effective (ефективного)
- ✓ R – reading (читання)
- ✓ T – thinking (та усвідомлення)

Прийом дозволяє структурувати прочитану інформацію за допомогою спеціальної системи умовних знаків:

«V» – мені це відомо	«+» – це нова інформація для мене	«-» – я думав по-іншому, це суперечить тому, що я знав	«?» – це мені незрозуміло і потребує додаткового пояснення чи уточнення

У процесі роботи застосовую такий алгоритм самооцінювання:

- пояснюю учням, для чого потрібно мати навичку самооцінювання;
- позитивно налаштовую їх на необхідність постійно аналізувати власні навчальні результати;

- разом з учнями розробляю чіткі та зрозумілі критерії оцінювання. оформлюю їх, розмішую в класі на видному місці, щоб учні могли попрацювати за визначеним алгоритмом деякий час;

- пояснюю учням на практиці, що критерії оцінювання можуть змінюватись залежно від завдання та педагогічних цілей;

- формулюю висновки, планую подальші дії, визначаю цілі для вдосконалення знань, умінь та навичок учнів.

Заохочую дітей максимально об'єктивно оцінювати свої досягнення і ставити рефлексивні питання: Які знання я зараз маю? В якому напрямку рухаюсь? Яку найближчу мету планую досягти? Що необхідно зробити, аби досягти кінцевої мети? Це справедлива оцінка виконаної роботи? З оцінкою якого завдання не виникало труднощів? А що оцінити було складно? Як гадаєш, які результати отримаєш наступного разу за виконання цього завдання?

Отже, формувальне оцінювання – перспективний напрямок реалізації інноваційних підходів на уроках української літератури, що сприяє усвідомленому сприйняттю учнями освітнього процесу як результату власної діяльності, відповідальності за освітню роботу, саморозвитку школярів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Концепція «Нова українська школа». URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/novaukrainska-shkola>
2. Пометун О.І. Енциклопедія інтерактивного навчання. Київ: А.С.К. 2007. 144 с.
3. Уліщенко В.В. Особливості оцінювання навчальних досягнень учнів з української літератури. Virtus: Center of Modern Pedagogy «Learning Without Borders». 2018. Том 25. С. 137–141.
4. Фасоля А. Читацька компетентність: що формуємо, що і як перевіряємо й оцінюємо. *Дивослово*. 2017. № 9. С. 8–15.